

Het platteland als economische vestigingsruimte

Ruraal ondernemerschap als voorwaarde voor een vitale
(plattelands)economie

Prof. Dr Peter Cabus
ISEG
KU Leuven

Installatie Interbestuurlijk Plattelandsoverleg
Buggenhout, 27 juni 2005

Inhoud

1. **Situatieschets:**
 - a) Welke plaats heeft het platteland in de theorie?
 - b) Welke plaats heeft het platteland in het beleid?
2. **Waar is het Vlaamse platteland?**
3. **De economie van het platteland**
4. **Van agrarisch naar ruraal ondernemerschap**

Waar is het platteland in de theorie?

- Theorievorming focust bijna uitsluitend op 'sterke' stedelijke regio's (global/local paradox!)
 - Ontwikkeling van regio's wordt tegenwoordig vooral bekeken vanuit endogeen sociaal en cultureel kapitaal
 - In rurale context aandacht voor:
 - ◆ Focus op ruraliteit: geografisch en vooral sociaal-cultureel
 - ◆ Focus op territoriale identiteit rond specifiek rurale eigenschappen (toerisme, landschap, 'appellation d'origine contrôlée' ,...)
 - ◆ Focus op culturele identiteit en ontwikkeling van cultureel kapitaal waarmee het territorium zowel intern als extern wordt 'verkocht'
- = neo-endogeen ruraal ontwikkelingsmodel
- Welke elementen vinden we terug of moeten we terugvinden in een Vlaams plattelandsmodel?

Europees beleid

Europees structuurbeleid
Kader voor Plattelandsontwikkeling
Leader

Vaststellingen plattelandsbenadering:

1. Sterk gefocust op grote entiteiten landelijk gebied die in Vlaanderen niet (meer) bestaan (we vallen door de 'mazen')
2. Sterk geïnspireerd op achterstelling
3. Blijft sterk landbouwgericht, ondanks beperkte aanzet tot verruiming
4. Leader sluit meest aan bij inzichten uit theorie, maar is wel kleinschalig

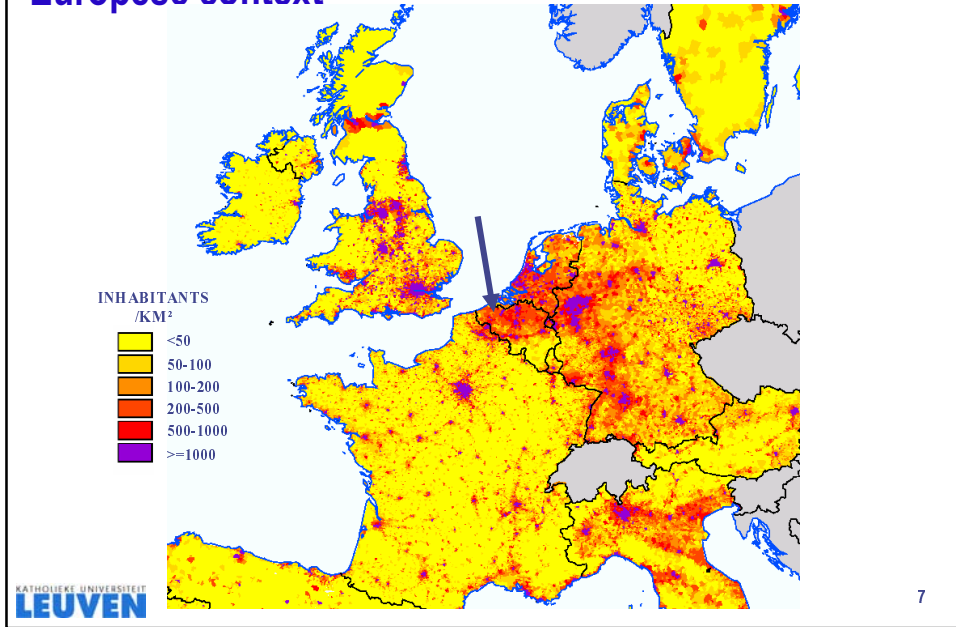
Vlaams beleid

- Economie op het platteland veelal als rest beschouwd
- Ontwikkeling van economie op het Vlaamse platteland wordt:
 - **Restrictief en ad hoc benaderd:**
 - **Buitengebied (RSV) is stedelijke visie op platteland:**
Bepikt zich tot 'demarcatielijn'
Wordt gereduceerd tot taakstellingen
Wat met relatie stad/platteland
Geen aanzetten tot echt verwevingsbeleid
 - **Zonevreemde economie**
 - **Sterk vanuit landbouw benaderd**
 - **Toepassing Europees landbouwbeleid, PDPO**
- **Nieuwe kansen:**
 - **Met nieuwe portefeuille plattelandsbeleid**
 - **Het interbestuur overleg**
 - **Subregionaal: Plattelandsstreekplatformen /RESOC**
benadrukken sterke punten van plattelandskarakter

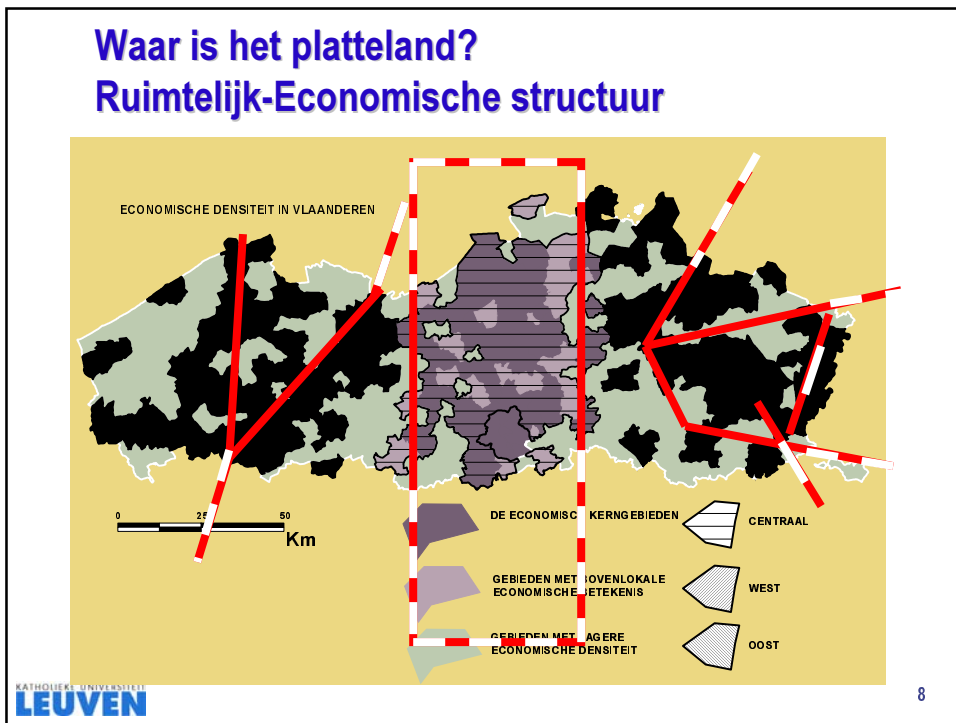
Vragen uit het beleidskader:

1. Vlaams platteland?
2. Economie op het Vlaamse platteland
 - ♦ Betekenis
 - ♦ Welke economie

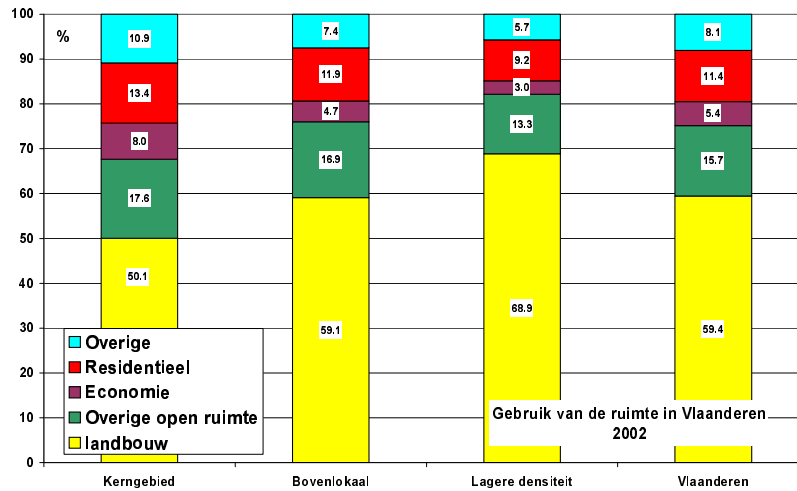
Waar is het Vlaamse platteland? Europese context

Waar is het platteland? Ruimtelijk-Economische structuur

Ruimtegebruik en de Ruimtelijk-economische structuur

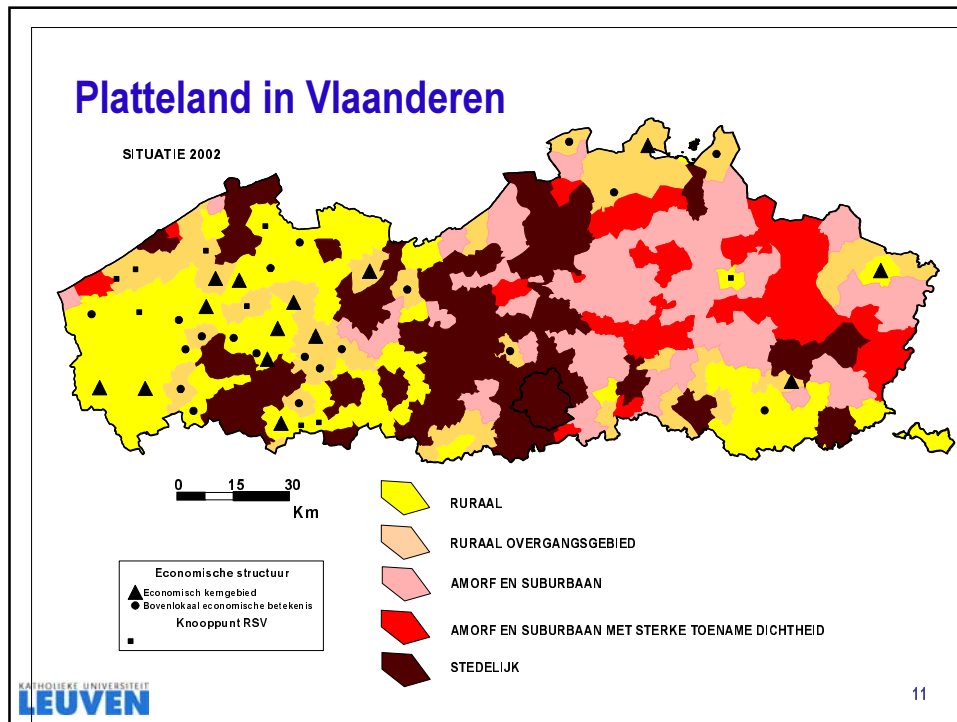

Ruimte = in 1ste plaats kwalitatief probleem

Waar is het platteland? Oefening vanuit Vlaams referentiekader

3 eenvoudige criteria

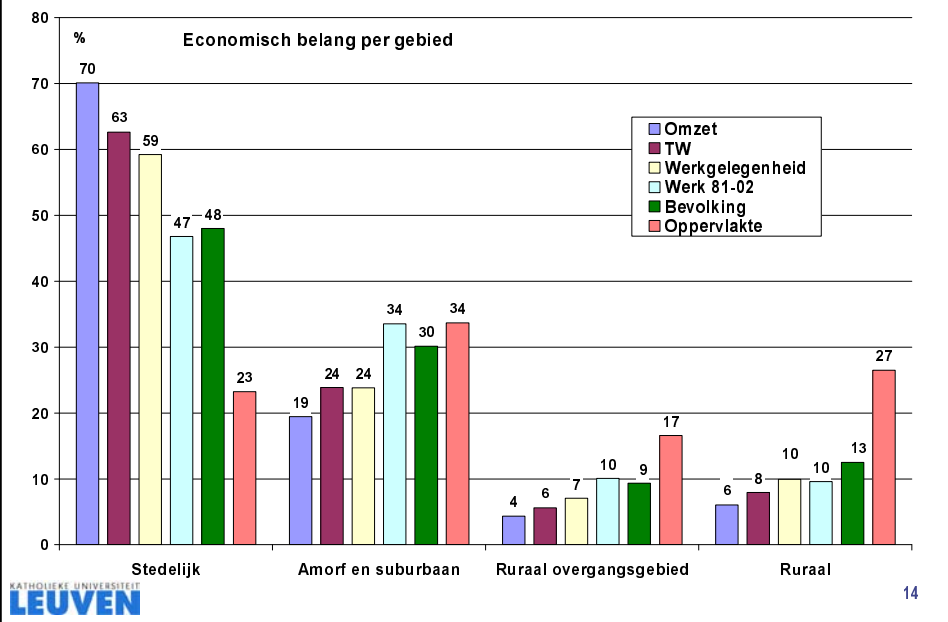
- Bevolkingsdichtheid en dynamiek
- Werkgelegenheid in de landbouw
- Landbouwgrond in gebruik

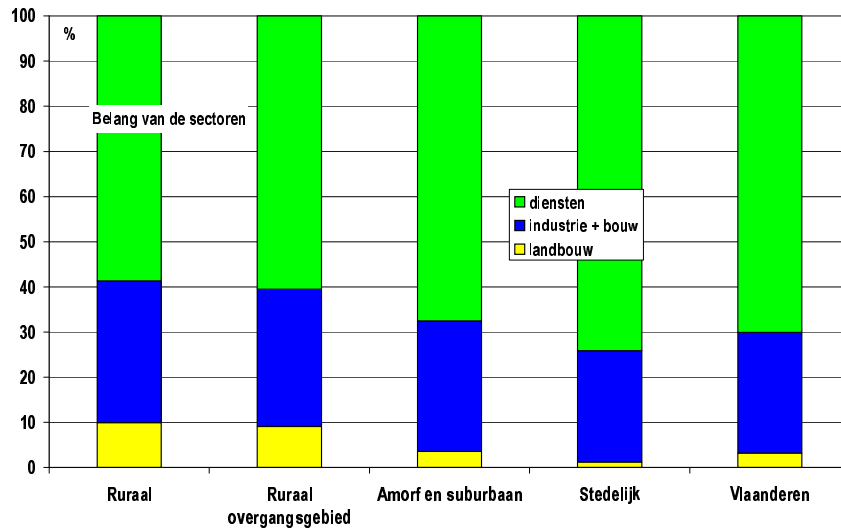
- Conclusie:**
- 1) Er is wel degelijk een Vlaams platteland
 - 2) Uit confrontatie van ruimtelijk-economische structuur met platteland:
 - * Plattelandsgemeenten met belangrijke economie
 - * Kernen maken integraal deel uit van het platteland
 - * Pleidooi voor sociaal-economische benadering van het platteland eerder dan morfologische
 - 3) De economische ontwikkelingsperspectieven vertrekken van betekenis en inhoud economie op platteland
- KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN
- 12

De economie van het platteland en de relatie tussen stad en platteland

Betekenis van de plattelandseconomie

Belangrijke landbouw.....

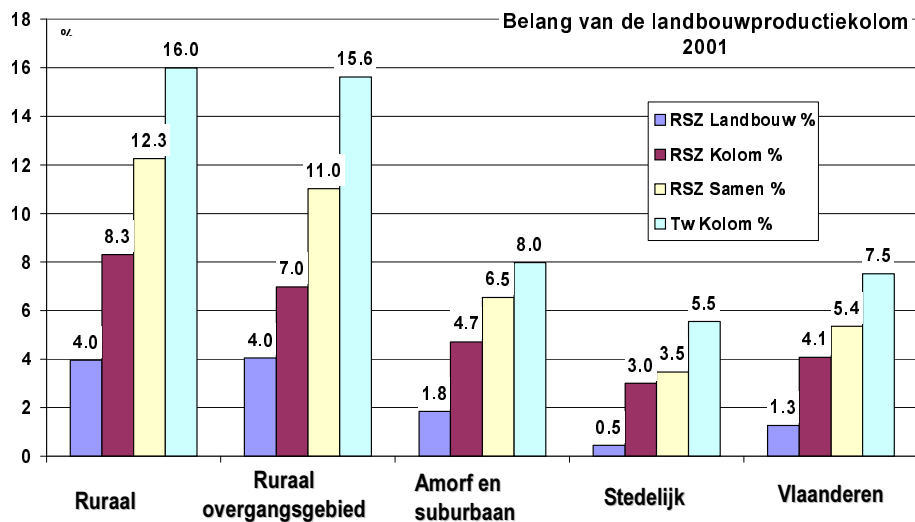

RSZ + RSVZ alle categorieën

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

15

Belangrijke landbouw.....

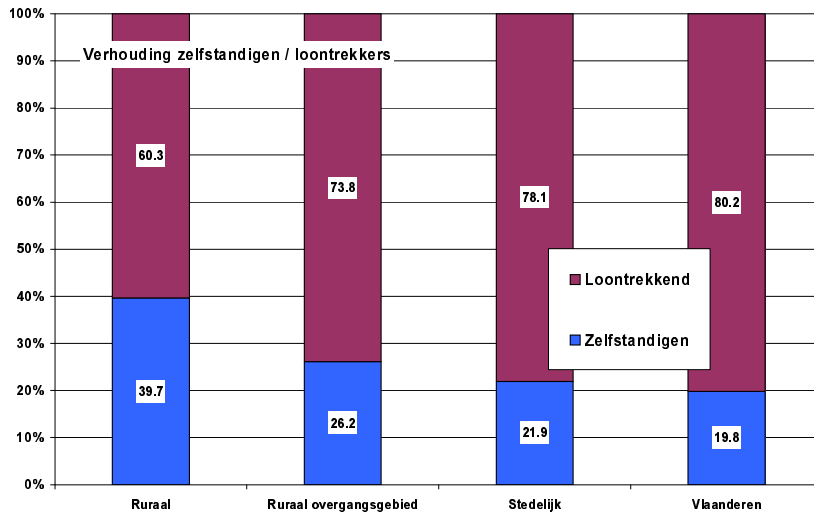

Maar de economie is veel meer dan landbouw alleen

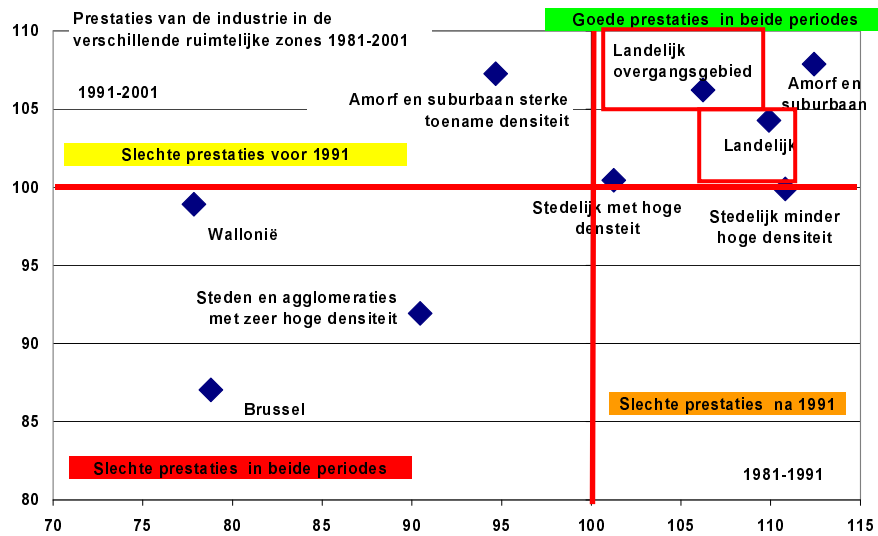
KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
LEUVEN

16

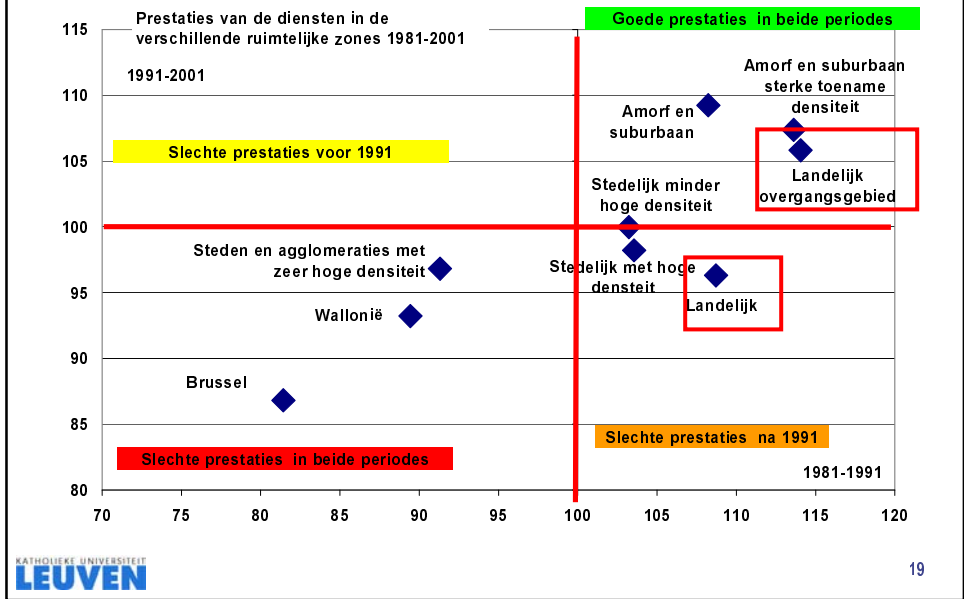
Belangrijk zelfstandig ondernemerschap

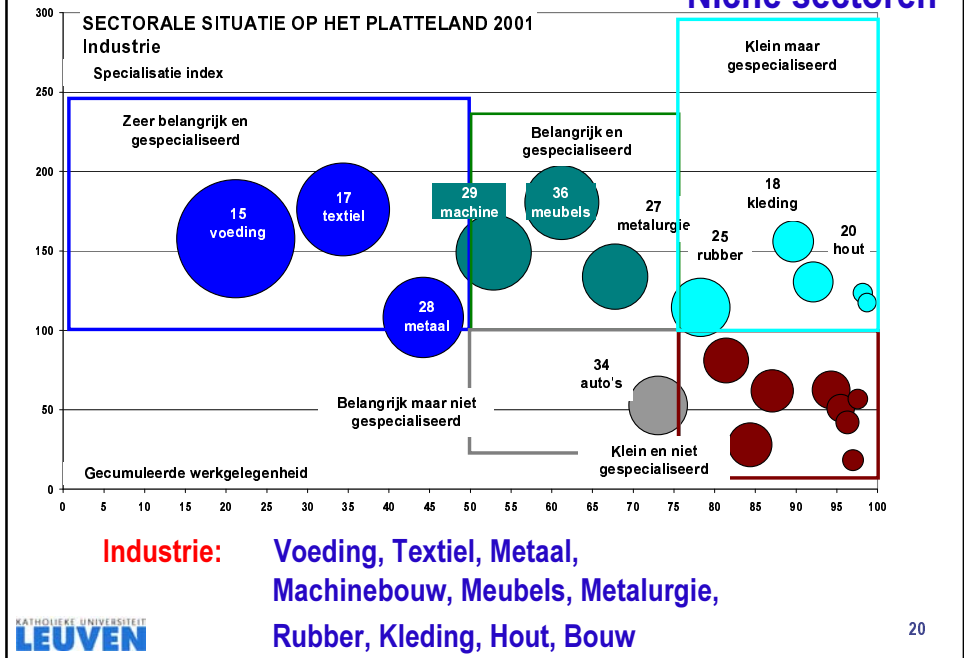
Prestaties van de industrie

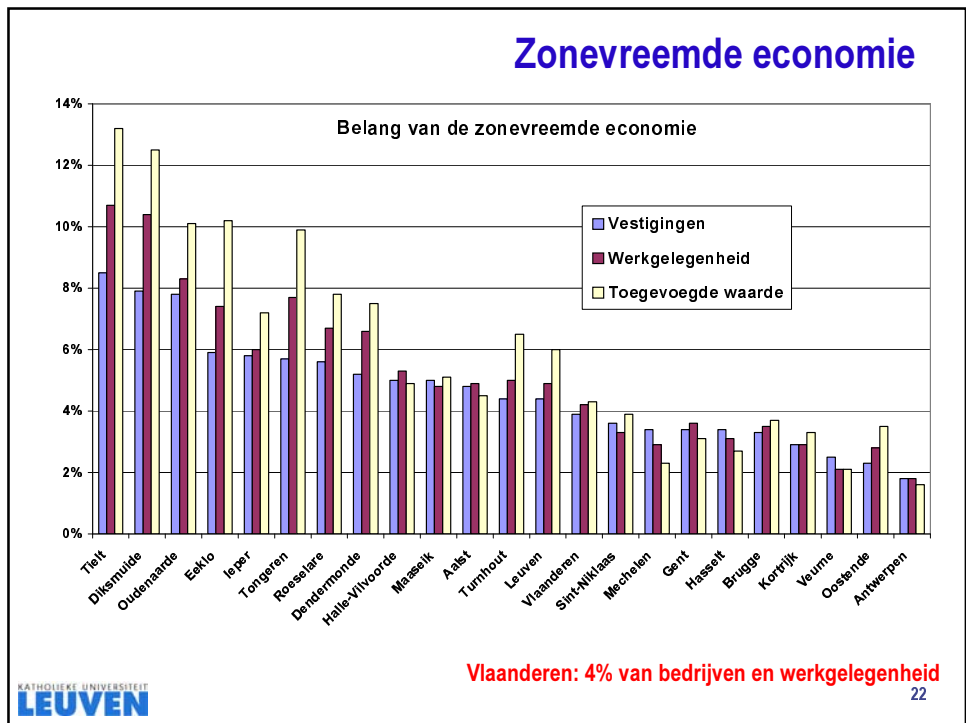
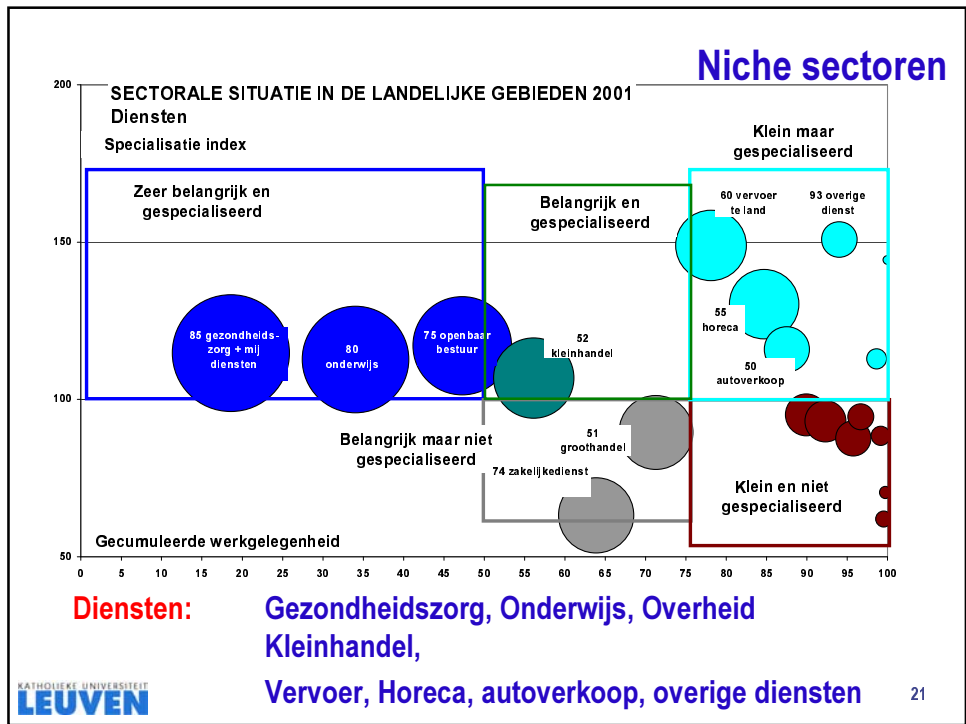

Prestaties van de diensten

Niche sectoren

Plattelandsbedrijven zijn zeker even internationaal

- Buitenlandse input en output relaties:
 - Stedelijke bedrijven= +- 32%
 - Plattelandsbedrijven= +-37%

Plattelandsgebieden: potenties voor kenniseconomie

- Platteland: specifieke omgevingskwaliteiten, kennis, talent, innovatie, creativiteit en ondernemerschap
 - Platteland heeft specifieke potenties tov de stad (omgevingskwaliteit voor kenniswerkers)
 - Platteland heeft belangrijk endogeen potentieel (economisch en ruraal ondernemerschap)
 - Kennis en creativiteit van platteland linken met kennis uit de stad

Stad en platteland: Flankerende gebieden

- Eigen kenmerken van platteland is slechts één helft van de verklaring van de economische prestaties
- Ligging tov de steden is tweede helft:
 - In dichtbevolkte regio's is platteland binnen het uur bereikbaar voor vele stedelingen en omgekeerd
 - Dit zorgt voor intense economische uitwisseling
 - Grote pendelstromen tussen platteland en stad
 - Noch de stad noch het platteland zijn gesloten ecosystemen
 - De stad functioneert ondermeer dank zij instroom arbeid uit platteland
 - Het platteland functioneert ondermeer dank zij instroom rijkdom uit de stad

Conclusies uit economische analyse

Economie van het platteland:

- Is geen resteconomie
- Landbouw is belangrijk
- ... maar plattelandseconomie is veel meer dan landbouw
- Niches vooral in industrie die ook goed presteren
- Achterblijvende diensten
- Endogene en exogene relatiepatronen:
buitenwaarts gerichte cultuur (vooral industrie)
is even internationaal als stedelijke economie
- Belangrijke graad van ondernemerschap
- Heeft ook potenties in de kenniseconomie
- Is flankerend voor de economie in de steden
- Kent een belangrijke zonevreemde economie (en een - groeiend -
probleem van herintegratie van leegstaande hoevegebouwen)

Van agrarisch naar ruraal ondernemerschap

1. Uitgangshouding:

Sociaal-economische benadering impliceert dat **plattelandsgemeenschap** **centraal** komt te staan waarin rurale ondernemer belangrijke toegevoegde waarde heeft

2. Kritische succesfactoren

- Vertrek van **ruime waaier** activiteiten in platteland en potenties in niche-activiteiten en kenniseconomie
- Geef rol voor **kernen** op het platteland
- Bekijk economie van stad en platteland als **samenhangend geheel**, als een partnerschap
- Geef **incentives** voor ruraal ondernemerschap:
 - Doorgangsgebouwen (betaalbaar!)
 - Bedrijventerreinen voor lokaal ondernemerschap: lokaal ondernemerschap moet zoveel als mogelijk lokaal opgevangen worden

2. Kritische succesfactoren

- Solitaire vestigingen
 - Index van solitaire rurale bedrijfslocaties
 - Maak kader voor uitdovende, bestaande en **nieuwe economische dragers** en voor landschapsherstel
 - Maak **geïntegreerde** regionale afweging
- Ontwikkel '**andere**' houding
 - van de landbouw t.a.v. gebruik van de agrarische ruimte en de gebouwen hierin
 - van rurale ondernemer (en bewoner) t.a.v. gebruik van agrarische ruimte door landbouwer

3. Rol overheid

- Plattelandsontwikkelingsdoelstellingen en –strategie op Vlaams, provinciaal en lokaal niveau
- Convenant tussen rurale gemeenschap / gemeente en hogere overheid om doelstellingen te realiseren (subsidies)

4. Rol rurale ondernemer

- Rurale ondernemer bouwt mee aan territoriale kwaliteit en culturele identiteit
- Vast te leggen in **contract met overheid** (afdwingbare afspraken)

Het gaat dus niet over veel of te veel

..... Wel over het duurzaam stimuleren van een bestaande dynamiek met het oog op een vitale plattelandseconomie